

Globalisaation eteneminen edellyttää sekä kansainvälistä yhteistyötä sen hallitsemiseksi että hyvinvointivaltion uudistamista.

Hyvinvointivaltio ja globalisaatio

Jukka Pekkarinen
Johtaja
Palkansaajien tutkimuslaitos

Esiin ryöpsähtäneessä globalisaatiokeskustelussa on hyvinvointivaltion tulevaisuus ollut monien mielessä keskeinen huoli. Kiitos globalisaation ovat toiset taas olleet valmiita heittämään kevyet mullat koko hyvinvointivaltiolle. Esimerkiksi Kansantaloudellisen aikakauskirjan tammikuussa 2004 pidetyn 100-vuotisjuhlan paneelissa julisti Björn Wahlroos hyvinvointivaltion sie-lunmessua jo vähän niin kuin arkun päältä.

Wahlroos väitti eurooppalaisen hyvinvointivaltion rakentajien, joita kaikkia hän kutsui sosiaalidemokraateiksi, lan-

Palkansaajien tutkimuslaitoksen johtaja Jukka Pekkarinen ei hyväksy väitettä, että globalisaatio romuttaa hyvinvointivaltion.

genneen omaan ansaansa. Vapauttamalla pääomaliikkeet ja siirtämällä rahapolitiikan sekä suuren osan muuta-kin talouspoliittista toimivaltaa EU:lle ovat kansalliset talouspoliittiset päätöksentekijät luopuneet oma-aloitteisesti niistä verotuloista ja muista kansantalouden sääntelymahdollisuuksista, joita kansallisen hyvinvointivaltion ylläpito edellyttää.

Tämä väite ei ole vain Wahlroosin vaan pikemminkin yleisesti omaksuttu. Wahlroos vain esittää sen kärjekkäämmiin ja eri tavalla arvottaen kuin useimmat muut. Mutta myös monet

hyvinvointivaltion kannattajat pitävät globalisaatiota projektilleen vieraana, sitä uhkaavana voimana.

Tällainen näkemys, jonka mukaan globalisaatio muodostaa ulkopuolisen uhan hyvinvointivaltiolle, on kuitenkin kahdella tapaa perusteeton. Se ei ensiksikään anna oikeaa kuvaa hyvinvointivaltion historiasta. Toisaalta se projisoi hyvinvointivaltion ja globalisaation välisen suhteen vääristyneellä tavalla myös tulevaisuuteen.

Globalisaatio ei suinkaan ole uusi asia. Taloudellisen integraation historia on päinvastoin pitkä. Hyvinvointivaltion nousu on puolestaan ollut taloudellisen integraation erottamaton seuralainen. Teollisuusmaissa ulkomaankauppariippuvuus ja julkiset hyvinvointime-not ovat kasvaneet käsi kädessä. Kysymys on ollut pohjimmiltaan siitä, että hyvinvointivaltion suojaverkkoa on tarvittu vakuutusjärjestelmänä. Tällaista kansalaiset ovat edellyttäneet ollakseen valmiita hyväksymään ne riskit, joita kansantalouden avautuminen suuremman taloudellisen tehokkuuden vastapainoksi merkitsee.

Ulkomaankauppariippuvuuden kasvun myötä yksittäisen maan tuotantorakenne muuttuu entistä häiriöalttiimmaksi. Työntekijän epävarmuus työpaikkansa ja ammattinsa pysyvyydestä kasvaa. On siten ymmärrettävää, että taloudellisen integraation hyväksyttävyyttä edellyttää hyvinvointivaltion turvaverkkoa.

Turvaverkon vaatimus on ollut voimakkainta niissä maissa, joissa ihmiset ovat kasvaneet sosiaalisesti ja kulttuurisesti yhteen tietyn, pienen maantieteellisen alueen kanssa ja työvoiman alueellinen liikkuvuus maan sisällä tai rajojen yli on ollut vähäistä. Tätä taustaa vasten ymmärtää, että hyvinvointivaltion on tullut nimenomaan eurooppalainen projekti.

Yhdysvallat taas on maahanmuuttajien yhteiskunta. Siellä sosiaalisena perinteenä on ollut, että aktiiviväestö

siirtyy sinne, missä on töitä. Niinpä sosiaaliturva rajoittui Yhdysvalloissa minimitasolle, lähinnä vanhuksiin, yksinhuoltajaperheisiin sekä tiukasti tarveharkintaiseen minimiturvaan suoranaisen hädänalaisuuden lieventämiseksi. Laajamittaisen hyvinvointivaltio-turvaverkon vaatimusta on Yhdysvalloissa ollut omiaan lieventämään sekin, että maa on aina ollut taloudellisesti aika suljettu. Ulkomaisen riippuvuuden taloudellisia riskejä ei ole tiedostettu siellä yhtä voimakkaasti kuin pienemmissä maissa Atlantin täällä puolen.

Eurooppalainen hyvinvointivaltio ei parhaimmillaan ole suinkaan ollut taloudellisen tehokkuuden este. Sen tarjoama turvaverkko on mahdollistanut riskinoton sekä vähentänyt vastarintaa

ja pelkoja tuotantorakenteen muutoksia kohtaan. Julkiset koulutus-, terveydenhoito- ja sosiaalipalvelut ovat tukenet väestön laajamittaista työhön osallistumista ja tuottavuuden kasvua. Hyvinvointival-

tio on ollut globalisaation veli, ei sen vihollinen.

Globalisaatio ja hyvinvointivaltio ovat siis edenneet Euroopassa käsi kädessä. On syytä lähteä siitä, että niiden keskinäinen sidos pätee vastakin.

On toisin sanoen vaikea hyväksyä väitettä, että globalisaatio romuttaa hyvinvointivaltion. Jos epäusko sosiaalisen turvaverkon pitävyyteen alkaa hallita eurooppalaisten tajuntaa, on todennäköisin vastareaktio pikemminkin poliittisen mielipideilmaston kääntyminen globalisaatiota vastaan. Ensi vaiheessa joutuu vaikeuksiin eurooppalainen integraatio, toisessa vaiheessa ehkä koko tavaroiden, palvelusten ja pääomien vapaaseen liikkuvuuteen perustuva kansainvälinen talousjärjestelmä.

Tällainen protektionismin vastaisku merkitsisi pahaa taka-askelta taloudellisen hyvinvoinnin kannalta. Myös sen poliittiset, sosiaaliset ja kulttuurilliset seuraukset voisivat olla kohtalokkaita.

Globalisaation ja hyvinvointivaltion symbioosia on siis vaalittava tulevaisuudessakin. Tämä puolestaan asettaa ehtoja sekä globalisaatiolle että hyvinvointivaltiolle. On toisin sanoen tehostettava kansainvälistä yhteistyötä globalisaation hallitsemiseksi – kansainvälisen kauppajärjestelmän vääristymien korjaamiseksi, finanssikriisien torjumiseksi, talouspolitiikan koordinoimiseksi, haitallisen verokilpailun estämiseksi jne.

Mutta globalisaation tehokkaamman hallinnan lisäksi on toisaalta löydyttävä valmiutta myös hyvinvointivaltion uudistamiseen. Sosiaalisesta turvaverkosta ei saa tulla este kansainvälisen vaihdannan etujen hyväksi käytölle. Hyvinvointivaltion on päinvastoin pystyttävä vahvistamaan ihmisten edellytyksiä uudistaa osaamistaan sillä tavoin että he pystyvät ottamaan uusista tilaisuuksista vaarin.

Tällainen toimiva muutosturva edellyttää hyvää sosiaaliturvaa yllättävien, eri kansalaisryhmiä eri tavalla koskevien muutosten ja häiriöiden vaikutusten pehmentämiseksi sekä ihmisten muutosvalmiuden vahvistamiseksi. Mutta mitä pidemmästä tarkasteluhorisontista on kysymys, sitä tärkeämmäksi muodostuu tällaisen passiivisen toimeentuloturvan ohella se, että ihmisiä tuetaan niiden uusien taitojen ja valmiuksien, useissa tapauksissa myös uusien asuinympäristöjen, hankkimisessa, joita taloudellisen muutoksen tarjoamien uusien mahdollisuuksien hyväksi käyttö edellyttää. Tässä aktiivituessa on paljolti kysymys julkisista palveluista – koulutuksesta, sosiaalipalveluista, asuntopolitiikasta sekä vastavista yhteiskunnan kädenojennuksista.□

Euroopassa “hyvinvointivaltio on ollut globalisaation veli, ei sen vihollinen”.